Škola ZŠ Loket, okr. Sokolov

Program proti šikanování ve škole

Právní východiska

Realizace prevence rizikového chování vychází z metodického doporučení v oblasti primární prevence rizikového chování schválená vedením MŠMT: Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, Č.j. MSMT 21149/2016

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže, Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28 (Co dělat, když....)

1. Předmět

Tento Program proti šikanování ve škole slouží k vytvoření bezpečného, respektujícího a spolupracujícího prostředí ve škole, zaměřuje se především na prevenci šikanování a ukazuje postupy řešení šikanování. Je určen všem pedagogickým pracovníkům školy, dále pak nepedagogickým pracovníkům, rodičům a žákům školy.

Tento program je nedílnou součástí Primární prevence rizikového chování ve škole a Preventivního programu školy.

2. Vymezení základních pojmů

Šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Podoby šikanování jsou:

1. přímá podoba šikany:
   - fyzické útoky v podobě bití,
   - vydírání,
   - loupeže,
   - poškozování věcí,
   - slovní útoky v podobě nadávek,
   - pomluvy,
   - vyhrožování,

- ponižování,
- sexuální obtěžování až zneužívání,
- kyberšikana prostřednictvím elektronické komunikace (útoky pomocí e-mailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.).

2. nepřímá podoba šikany
- demonstrativní přehlížení,
- ignorování žáka či žáků.

Verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí ICT technologií).

Fyzická šikana, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti).

Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

3. Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků

Škola je odpovědná souladu s ustanovením § 29 zákona č. 5651/2004 Sb., školský zákon. Je povinná zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů).

Pedagogický pracovník je odpovědný podle zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů Bude-li znám případ šikanování a pedagogický pracovník nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, vystavuje se riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§168, 167 trestního zákona).

4. Prevence proti šikanování

Základem prevence šikanování a násilí ve škole je Školní vzdělávací program Základní školy Loket, okres Sokolov, 1.9.2007, verze 03, který podporuje pozitivní vzájemné vztahy mezi žáky (a mezi žáky a učiteli) a usiluje o vytváření bezpečného prostředí školy, především kapitola Klíčové kompetence a kapitola Osobnostní a sociální výchova a Výchova demokratického občana.

Systém dalšího vzdělávání školy

- vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky vytváření dobrých vztahů, v podpoře a upevňování zdravých třídních norem žáků jako prevenci šikanování
- vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky šikanování
- vzdělávání školního metodika prevence ve specializačním studiu podle § 9 vyhlášky

č. 317/2005 Sb.

Zapracování prevence proti šikanování do školního řádu a dodržování školního řádu.

Spolupráce se specializovanými institucemi
Při předcházení případům šikany spolupracovat s institucemi:
- v resortu školství – s pedagogicko-psychologickou poradnou Sokolov, speciálně pedagogickými centry Sokolov a Karlovy Vary,

Školní metodik prevence informuje o krizové telefonní lince k šikaně pro učitele, žáky a jejich rodiče
Krizová telefonní linka k šikaně pro učitele, žáky a jejich rodiče: **286 881 059**

5. Krizový plán a postupy řešení šikanování

Postup pedagogického pracovníka a ředitelky školy

Postup pedagogického pracovníka
1. Informují-li rodiče pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, zahájí preventivní tým okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitelku školy.
2. Má-li pedagogický pracovník podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitelku školy.
3. V případě prokázaných projevů šikany neprodleně informuje ředitelku školy, spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitelky školy.
4. Vždy informuje rodiče o výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případech, že se podezření neprokáže.
5. Navrhne v pedagogické radě potrestání agresorů.

Postup ředitelky školy
1. Přijme informaci o šikanování (pedagogický pracovník, rodič, žák)
2. Rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu vlastními silami nebo zda škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a Policií ČR.
3. V případě prokázaných projevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na

vyšetřování šikany dle jeho pokynů
4. Zajistí informování dotčených rodičů o vyšetřování šikany nebo sám informuje o výsledcích vyšetřování šikany, které řídí.
5. V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.
6. V mimořádných případech doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.
7. V mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.
8. Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění) oznámí tuto skutečnost Policii ČR.
9. Oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.
10. Projedná v pedagogické radě potrestání agresorů.

<u>Vyšetřování šikany</u>

A. Pro vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou):

1. Odhad, o jak závažný problém jde
2. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
3. Nalezení vhodných svědků.
4. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky **(nikoli však konfrontace obětí a agresorů).**
5. Zajištění ochrany obětem.
6. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.
7. Výchovná komise
8. Rozhovor s rodiči oběti
9. Práce s celou třídou

ad 1) Odhad o jak závažný problém jde

V případě, že se rozhodneme pro vlastní zásah, je velmi dobré si stanovit intervenční tým (zpravidla“ ředitelka školy, třídní učitel(ka), školní metodik prevence, výchovný poradce, možný externí pracovník). Než se pustíme do vlastní akce, je dobré mít zajištěno organizační zázemí. Jde např. o uvolnění některých žáků či učitelů z hodin, zvýšený dozor o přestávkách, časový prostor pro třídního učitele a metodika apod. V obecné rovině sdělíme informaci kolegům.

ad 2) Rozhovor s informátory a oběťmi

Hovoříme s těmi, kdo na šikanování upozornili. Mohou to být učitelé, rodiče žáka, spolužáci…. **V žádném případě zatím nevyšetřujeme u těch, kteří jsou podezřelými pachateli. Při rozhovoru přijímáme fakta tak jak jsou podána – nezpochybňujeme, nereagujeme obranně, snažíme se být důvěřiví.**

Výpovědi je třeba zaznamenat dostatečně přesně – např. písemně. **Je nutné, aby o rozhovoru s obětí agresoři nevěděli! Přímá konfrontace oběti s agresorem je nepřípustná!**

Otázky je možné klást zhruba v takovéto struktuře:

- Kdo je oběť? Kolik jich je? Kdo je agresor? Kolik jich je?, Kdo je iniciátor? Co se stalo x děje? Kdy a kde k šikaně dochází? Jakou formou? Jak dlouho a jak často trvá? Proč dotyčnému ubližovali? Jak lze násilí v budoucnu zabránit?

ad 3) Nalezení vhodných svědků

Lze je vytipovat buď ve spolupráci s informátory nebo je možné se obrátit na ty děti ve třídě, které budou pravdivě vypovídat. V počátečních stádiích šikany není obtížné svědky nalézt – navíc jsou zpravidla ochotní vypovídat. Později to může být velký problém, neboť žáci začnou zpravidla přijímat normy agresorů, mají strach apod..

Jde o to, abychom vybrali žáky, kteří s obětí sympatizují, kamarádí s ní nebo ji alespoň neodmítají.

ad 4) Individuální rozhovor se svědky

Většinou stačí, když mluvíme s jednotlivými žáky. **Důležité je zorganizovat vše tak, aby o nich ostatní nevěděli.** Konfrontaci svědků můžeme využít, vyskytují-li se ve výpovědích závažné nedostatky či protimluvy. Je možné, že si svědek vytváří alibi nebo očerňuje jiné. **Opět není přípustná konfrontace svědky a agresory!**

ad 5) Ochrana oběti

Dítě, které je šikanované, je třeba ochránit do doby než bude vše vyřešeno. To lze např. zvýšením dozorů, organizačním zajištěním volných přechodů, volných hodin na oběd apod. V závažných případech, kdy je třeba dítě uchránit před výraznou agresí, může zůstat i doma.

ad 6) Rozhovor s agresory

Jedná se o poslední krok ve vyšetřování. Je nezbytně nutné být velmi dobře připraveni, jinak jde o ztrátu času. Musíme znát fakta, mít důkazy. Agresoři budou zapírat a lhát, zpochybňovat, vyvracet. Dostávají totiž zprávu, že asi někdo „bonzoval“, což může mít fatální následky. Jednak k pomstě, ale také k zametání stop. Hlavní význam je v zastavení jejich činnosti – chráníme jak oběti, tak i agresory samé před následky svého jednání.

Dá se použít několik technik „přitlačení ke zdi“ (metody znejistění – víme toho hodně, přičemž oni neví co.). Výhodná je přítomnost dalšího kolegy, mocenské posazení při rozhovoru. Lze upozornit na to, že každý další náznak šikanování bude trestán přísněji, včetně možné intervence Policie. Dále je možné nabídnout mírnější postup při sankcích v případě jejich spolupráce. Nenecháme se zatáhnout do jejich hry. **V podstatě nepotřebujeme jejich doznání. Máme toho tolik, že to bohatě stačí.**

ad 7) Výchovná komise

Využíváme zde metody vnějšího nátlaku. Jde o společné setkání pedagogů a žáka – agresora i jeho rodičů a rozhoduje se o výchovných opatřeních. Je užitečné mít připravenou strukturu programu a hodí se zkušenosti se skupinovou dynamikou.

Doporučené složení výchovné komise: třídní učitel, výchovný poradce, školní metodik prevence, vedení školy, žák agresor, rodiče žáka. Případně zástupce externí instituce, pokud se podílela – např. pracovník OSPOD, Policie ČR apod. Zhotovujeme písemný zápis.

ad 8) Rozhovor s rodiči oběti

Jde o důležité individuální setkání. Rodiče jsou informováni o zjištěních a závěrech školy, příp. šetření jiné instituce. Je-li třeba, spolupráce s rodiči probíhá již na úrovni informátorů.

ad 9) Práce s celou třídou

Po vyšetření šikany a potrestání viníků je **třeba pracovat s celou třídou**. Nejlépe v rámci třídnické hodiny je třída seznámena s problémem, včetně výchovných opatření. Šikana je problém trvalý a je třeba k tomu tak přistupovat. **Nejlepší prevencí je permanentní budování**

kamarádských a bezpečných vztahů v celé třídě.

B. Pokročilá šikana s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
5. Nahlášení policii.
6. Vlastní vyšetřování.

Postup rodičů při podezření na šikanování

Postup při podezření na šikanování, o kterém jsou informování, by měl být následující:

1. Rodiče informují o podezření na šikanování třídního učitele popřípadě dalšího pedagogického pracovníka, při jehož hodinách nebo dohledu nad žáky k šikaně dochází.
2. Nejsou-li podezření na projevy šikany bezodkladně a uspokojivě řešeny v pravomoci pedagogických pracovníků včetně metodika prevence či výchovného poradce, obrátí se rodiče s informací na ředitelku školy.
3. V případech prokazatelných projevů šikany se rodiče přímo obrátí s informací na ředitelku školy.
4. Jsou-li rodiče přesvědčeni, že postupuje škola při řešení šikanování nedostatečně, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy, nebo podat stížnost na školu České školní inspekci. Stížnost podaná písemně, osobně nebo v elektronické podobě se přijímá na adrese ČŠI. Stížnost je možné adresovat příslušnému inspektorátu ČŠI, stížnost je možno podat i na ústředí tzn. na adresu: Fráni Šrámka 37, 150 21 Praha 5, resp. elektronicky na adresu posta@csicr.cz.